

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULŪ XLIX.

SĒ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oseriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrierile nefrancone nu se primesc. — Manuscrisps nu se retrămitŭ.

N° 121.

Sâmbătă 31 Maiŭ (12 Iunie).

1886.

Brașovŭ, 30 Maiŭ 1886.

Monitorulŭ oficialŭ alŭ armatei publică în numărulŭ sĕu dela 8 Iuniu a. c. următorulŭ autografŭ alŭ Impĕratului și Regelui cătră archiducele Albrecht:

„Iubite Domnule Vere, Mareșalŭ Archiduce Albrecht!

Cu obicĭnuitu-Vĕ devotamentŭ plinŭ de abnegațiune și c'unŭ zelŭ neobositŭ ați întreprinsŭ în timpulŭ din urmă o călĕtoriă ostenitoare în Bosnia și Herțegovina și prin acĕsta V'ați căștigatŭ din nou unŭ titlu la mulțămirea Mea.

Raporturile ce mi le-ați făcutŭ asupra stărei și a spiritului trupelorŭ dislocate acolo, asupra instruirii lorŭ și lucrării lorŭ pe tĕrĕmulŭ curatŭ militarŭ și culturalŭ mi-au causatŭ Mie mare mulțămire.

Corpulŭ alŭ 15-lea, reprezentândŭ așa cum este compusŭ întrĕga armată, se pŕtă cu cea mai mare demnitate în spiritulŭ din vechime probatorŭ tradițiunii ale armatei, care în tŕte împĕjurările a susținutŭ vĕda tronului și a monarhiei împlinindu-și datoria cu-o rară fidelitate și abnegare de sine și care și în viitorŭ își va împlini înalta chiâmăre.

Schönbrunn în 7 Iuniu 1886.

Franciscŭ Iosifŭ, m. p.

Asemănândŭ autografulŭ acesta cu toastulŭ ce l'a ținutŭ archiducele Albrecht în Seraievo, pentru care înălțimea Sa a fostŭ atacatŭ în pressa și în camera maghiară, „Neue freie Presse” ajunge la conclusiunea, că autografulŭ împĕrătescŭ nu cuprinde decâtŭ unŭ resumatŭ alŭ părĕrilorŭ, ce le-a exprimatŭ archiducele în capitala Bosniei.

„Archiducele — ȕice „N. Fr. Presse” — a accentuatŭ în toastulŭ sĕu (veȕi „Gaz. Trĕns.” nr. 114 din 1886) că corpulŭ alŭ 15-lea se reînnoește în schimbŭ continuu din tŕte celelalte corpuri și că arată în micŭ ceea ce face din armată unŭ corpŭ nesguduibilŭ. Și în autografulŭ împĕrătescŭ e vorba de compunerea corpului alŭ 15-lea, prin care este reprezentată întrĕga oștire. Archiducele laudă armata, pentru că fiii tuturorŭ popŕorilorŭ se sĕmtŭ uniți ca frați sub stĕgulŭ împĕrătescŭ negrugalbenŭ. Autografulŭ împĕrătescŭ vorbește de tradițiunile din vechime probate ale armatei, care în tŕte circumstanțele a apĕratŭ vĕda tronului și a monarhiei și care și în viitorŭ își va împlini înalta misiune. Autografulŭ împĕrătescŭ adoptĕză părĕrile ce le-a exprimatŭ Archiducele în Seraievo și Impĕratulŭ voiesce sĕ declare prin acĕsta manifestațiune, că asupra chiâmărei și a pozițiunii armatei dĕnsulŭ cugetă tocmai așa, ca conducătorulŭ trupelorŭ austriace în Italia, ca Vĕrulŭ sĕu, archiducele Albrecht.”

„Scopulŭ autografului împĕrătescŭ ilŭ vomŭ înțelegĕ însă și mai bine, dĕcă ne vomŭ aduce aminte de discusiunea ce s'a încinsŭ în dieta ungară asupra toastului archiducelui Albrecht. Comitele Albert Apponyi care aduse în discusiune acĕstŭ toastŭ a ȕisŭ, că este în contra tradițiunilorŭ constituțiunii ungare, dĕcă unii voiescŭ a construi pentru armatăŭ o patriă fictivă, căci idea imperiului nu se unesce cu dreptulŭ publicŭ ungarescŭ. Niciodată, ȕise Apponyi, nu se va sĕmți în acĕsta țĕră alta decâtŭ numai patriotismŭ ungarescŭ. D-lŭ Tisza nu a combătutŭ acĕste afirmări și asăderă e învoitŭ cu ele.”

„Față cu acĕste autografulŭ împĕrătescŭ vorbește de tradițiunile armatei, care în tŕte împĕjurările a susținutŭ vĕda tronului și a monarhiei și își va împlini și în viitorŭ înalta chiâmăre. De acĕste vechi tradițiuni se ține și aceea, ca fiecare soldatu din armată, sĕ aibă sentimentulŭ de alipi-e cătră întregulŭ imperiu, sĕ fiă gata aș jertfi viața în serviciulŭ monarhiei pentru apĕrarea stĕgului...”

„Autografulŭ, care exprimă sentimentele monarhului, oferă archiducelui precum și armatei acĕea satisfacțiune, pe care până acuma n'au pututŭ dobândi în parlamentulŭ ungarescŭ. Cetindŭ scrisŕea împĕratului,

vomŭ afla într'ĕnsa pŕte reflexulŭ acelorŭ impresiuni ce le vorŭ fi produsŭ întâmplările în stradele din Peșta și în parlamentulŭ în inima domnitorului. Dĕcă împĕratulŭ apelĕză la tradițiunea din vechime probată a armatei; dĕcă vede în trecutulŭ acĕstei instituțiuni o garanțiă pentru viitorŭ, atunci nu se pŕte nega, că acĕstă emanațiune nu sĕ află în deplinŭ acordŭ cu enunțările ministrului președinte ungarescŭ. Ar fi în interesulŭ monarhiei, alŭ Ungariei și alŭ armatei, ca acĕstă conglăsuire sĕ fiă câtŭ mai în grabă restabilită, ca norii ce s'au grămăditŭ pe orizontulŭ ungarescŭ sĕ se risipĕscă. Impĕratulŭ a doveditŭ prin acĕstŭ autografŭ, că simte trebuința de a da armatei și archiducelui o satisfacțiune. Ungaria are lipsă de o dezvoltare statornică și progresivă, și cea mai bună garanțiă pentru ea este încrederea ce o pune corŕna în guvernulŭ liberalŭ. Noi credemŭ c'acĕstă încredere încă totŭ nu este sguduită, dĕr mai că se pare, că evenimentele din urmă n'au trecutŭ fără a lăsa în urma lorŭ ŕe-care amărăciuni.”

Tŕte ȕiarele din Viena accentuĕză, că prea înaltulŭ autografŭ are menirea de a da satisfacțiune armatei și generalisimului sĕu, pre când foile peștane observă o tăcere semnificativă.

Publicămŭ aȕi mai josŭ și unŭ estrasŭ dintr'unŭ altŭ articolŭ alŭ ȕiarului „Neue freie Presse”, care se întroduce cu cuvintele: „Ungaria învinge pe tŕtă linia, generalulŭ Iansky șĕde aȕi earăși în Baden, primulŭ ministru ungarescŭ, care a întrebuintatŭ cuvinte mai cutezătoare, decum a întrebuintatŭ vr'odată unŭ ministru alŭ monarhiei stă încă neatisŭ în culmea puterii...” În același articolŭ susține organulŭ vienesŭ că d-lŭ Tisza ar fi promisŭ ministrului de resbelŭ imperialŭ în Viena, că va face pași ca sĕ ștĕrgă falsă impresiune ce au pututŭ produce vorbele sale asupra armatei.

„Nemzet,” organulŭ maghiarŭ alŭ ministrului-președinte scrie, în presĕra ȕilei în care a apĕrutŭ autografulŭ prea înaltŭ, că articolulŭ acesta alŭ lui „Neue freie Presse,” dealtmintrelea „fŕte frumosŭ”, cuprinde și o porțiune bună de „măliȕiă,” căci face speranțe cercurilorŭ armatei, că d-lŭ Tisza ar voi sĕ le liniștĕscă asupra cuprinsului declarațiunilorŭ sale din dietă, pe când ministrulŭ-președinte nici că se gândește la așa ceva, deŕcece n'ar fi luatŭ nici unŭ angajamentŭ la Viena în acĕstă privință. Nimeni, ȕice „Nemzet,” n'a apĕratŭ în cursŭ de 11 ani mai multŭ armata comună contra atacurilorŭ îndreptate asupra-i ca d-lŭ Tisza; primulŭ ministru n'are nevoie de a se mai lămuri sĕu scusa, elŭ stă la postulŭ sĕu prin încrederea de care se bucură la corŕnă și la majoritatea parlamentului și dĕcă nu ar mai avĕ acĕsta încredere din vr'ŕ parte sĕu altă, elŭ va fi gata a se retrage dela putere.

Aparițiunea prea înaltului autografŭ în ȕiua următoare a datŭ întregi afaceri militare o interpretare, în urma căreia vrĕndŭ nevrĕndŭ ministrulŭ-președinte este constrĭnsŭ a reveni asupra declarațiilorŭ sale din cameră. La acĕsta ilŭ va sili și opozițiunea.

ȕiarele din Viena accentuĕză mereu că armata imperială pretinde satisfacțiune și că acĕsta satisfacțiune nu i s'a datŭ din partea guvernului și a parlamentului ungarescŭ.

Dĕr cine sĕ-i fi datŭ satisfacțiunea, când tŕte partidele maghiare au mersŭ mână 'n mână în atacarea Hentzi-Iansky? D-lŭ Tisza a mustratŭ aspru purtarea generalului și a fostŭ aplaudatŭ pentru acĕsta și din partea opozițiunii. Organele lui au atacatŭ chiar pe inspectorulŭ generalŭ alŭ armatei. Cu toȕii, guvernŭ și parlamentŭ, au demonstratŭ în contra spiritului armatei, cum ilŭ înțelegŭ căpeteniile ei. D-lŭ Tisza însuși a admisŭ, că suntŭ personalități cari tindŭ a strica acĕstŭ spiritŭ, care aȕi nu mai pŕte fi celŭ vechiu tradiționalŭ.

Acum vine însuși monarhulŭ și desavuĕză prin autografulŭ sĕu cuvintele primului ministru ungarescŭ. Este clarŭ, că acesta trebuie sĕ-și lămurĕscă pozițiunea față cu corŕna și cu parlamentulŭ și e pusŭ înaintea alternativei ca sĕ repășĕscă sĕu sĕ adopte vederile depuse în prea înaltulŭ autografŭ.

Protestulŭ prințului Jerŕme Napoleonŭ.

Prințulŭ Jerŕme Napoleonŭ a publicatŭ următorulŭ protestŭ contra espulsării prințilorŭ:

Domnilorŭ deputați! Se cere dela d-vŕstră espulsarea mea și a copiilorŭ mei. Acĕsta nu se pŕte face pentru că aș fi pretendentŭ. Ca supusŭ alŭ legilorŭ țĕrii, deși ele suntŭ incomplete, n'am încetatŭ niciodată d'a sfătui pe amicii mei sĕ respecte ca și mine ordinea conformă constituțiunii. Ca deputatŭ niciodată n'am amenințatŭ Republica prin vre-unŭ complotŭ monarhist, și am fostŭ în rĕndulŭ apĕrătorilorŭ Republicei. Nu mi sĕ pŕte imputa nici unŭ cuvĕntŭ, nici unŭ actŭ, ce sĕ nu fi fostŭ insuflatŭ de celŭ mai curatŭ patriotismŭ. Dĕci singurulŭ motivŭ alŭ proscricțiunii propuse este, că suntŭ șefulŭ familiei Napoleonilorŭ. Nu eram ŕe totŭ așa și când s'a cerutŭ serviciulŭ militarŭ dela fiulŭ meu după lege? Cum a devenitŭ deodată mai revoluționarŭ șefulŭ familiei Napoleonilorŭ?

Unŭ prințŭ din casa Orleans își mărită pe fiică-sa și invită pe amicii sĕi la serbarea acĕstui evenimentŭ de familie. Unŭ asemenea evenimentŭ nu pŕte fi pedepsitŭ nici din punctulŭ de vedere alŭ rațiunii de statŭ. N'am nimicŭ a face cu acĕsta, cu tŕte astea, m'am transformatŭ astăȕi deodată într'unŭ pretendentŭ, ceea-ce nu eram erŭ. Intr'adevĕrŭ, inventatorii acĕstorŭ monstruoșitățiŭ aită, că opinia publică îi aude, că Europa îi privesce și că istoria îi va judeca. Cunoscŭ amărăciunile crude ale exilului, cu tŕte astea m'ășŭ condamna însumi bucurosŭ la acĕsta, dĕcă prin suferințele mele personale aș putea contribui la înălțarea patriei și la unirea fiilorŭ sĕi. Dĕr primeȕiile pentru Republică nu provinŭ din aceea, că vre-o căȕi-va prințŭ respiră aerulŭ țĕrii, ci pentru că constituția e defectuoșă și Republica e rĕu condusă de exploatorii ei. În locŭ ca acĕstă constituția a vŕstră, făcută de regaliști pentru regele, care era sĕ vină sĕ o fi înlocuitŭ cu o constituția republicană serioșă, a-ți păstratŭ o și a-ți permisŭ sĕ fiă unŭ instrumentŭ de persecuțiă jacobină. Câtă asprime merită atitudinea vŕstră!

De cincŭspre-ȕece ani a-ți declamatŭ multŭ, a-ți rĕsturnatŭ ministri, a-ți împărțitŭ posturi în modŭ risipitorŭ și necontentitŭ a-ți datŭ afară funcționari. Mulți din d-vŕstră s'au arătatŭ insatiabili în tendința d'a se imbogăȕi. Prin ce îmbunătățire socială a-ți justificatŭ domnia vŕstră? N'ați sciutŭ nici sĕ respectați, nici sĕ desființati concordatulŭ nici sĕ rĕmăneți liberi-schimbisți, nici sĕ deveniți protecționiști, nici sĕ reformați, nici sĕ ușurați impositele, nici sĕ liniștiți dușmăniile internaționale, nici sĕ obțineți o alianță. A-ți risipitŭ aerulŭ și sângele nostru în țĕri depărtate; a-ți sguduitŭ ordinea existentă, și n'ați sciutŭ sĕ ridicati ordinea nouă pe care o cere democrația și pe care o datorati. Din tŕte părțile s'aude strigătulŭ de alarmă alŭ intereselorŭ amenințate, religiŕse sĕu filosofice.

ŕe exilarea prințilorŭ va face constituția vŕstră mai bună, atitudinea vŕstră mai prudentă? Nu, ea va provoca numai incurcături, ce se vorŭ mai mări prin nedreptatea comisă; câte-odată cineva e în stare a opri începutulŭ lucrurilorŭ; dĕr după ce s'au începutŭ, atunci nu mai eșci în stare a opri urmările. Când cineva dă o sentință de exilŭ, nu se pŕte opri la jumĕtatea drumului; o prosciere produce negreșitŭ altele. Declarați că voiți sĕ exilați pe prinți și etiă că vine unulŭ și le cere averea; mai târȕiu se va cere și exilarea partizanilorŭ lorŭ. După espulsarea prințilorŭ, pe cari îi considerați de dușmani ai Republicei, se va procede contra amicilorŭ lorŭ; printr'unŭ boldŭ ne invinsŭ veȕi ajunge la legea suspectă, la terŕre și rĕșboiu civilŭ. O speranță mă ține: Poporulŭ e aci; poporulŭ celŭ mare și bunŭ alŭ Franciei, a cărui inimă și minte nu le pŕte cineva

incurca pentru multă timp. El nu va întârzi multă vreme să cunoască pe adevărații amici. Până mai demult v'a urmat; acumă vă toleră; decă nu vă veți răzgândi, el vă va goni în curând, și atunci dreptatea își va avea satisfacțiunea.

(semnat) Napoleon.

Nouă demonstrațiuni în Pesta.

Marți s'au repetat demonstrațiunile în Pesta. Studenții n'au luat parte la ele. Demonstrații căutau să și răsbune pe poliția și erau recrutați din elemente, care periclitau siguranța persoanei. E'tă cum au decurs demonstrațiile:

La înmormântarea nenorocitului, care fusese străpuns cu baioneta și la care luară parte și studenții, s'a cântat „Szozat” și Iuliu Verhovay ținu o vorbire. Pe la 5 ore d. a. începură a se forma cete, studenții însă declarară de încheiate demonstrațiile din partea tinerimei academice. Prăvăliile au fost închise de temă. Poliția intră în acțiune numai când demonstrații începură a o amenința cu strigătele: „Jos cu ucigașii!” Un biet om, care fu luat drept detectiv, fu rău bătut de demonstrații. Pe la 7 ore aceștia erau în număr de 2000—3000. Chiuiturile și strigătele: „Jos cu ucigașii! Jos cu Andras și Mihaszna (nume de batjocură pentru polițiști). Înaintea casei deputatului Ugron, vr'o 500—600 de demonstrații aclamă pe Ugron. Un tinăr îi mulțami în numele poporului pentru bărbătesca sa atitudine, pe când cunoscutul „poet popular” Hazafi-Verai Ianos declamă o poezie batjocoritoare asupra generalului Iansky. În strada Ferului sparseră demonstrații câteva ferestre. Poliția se încercă să potolască mulțimea cu vorbe bune, d'ér inzadar; acésta o întâmpină cu strigăte: „Jos cu ucigașii!” și cu sburături de petri. Acum se ceru ajutorul armatei. Două batalioane de infanterie, unul din regimentul „archiducele Albrecht”, și un escadron de husari porniră contra turburătorilor. Aceștia fură provocați de trei ori să se depărteze, d'ér ei răspunseră cu sburături de petri. La comandă, soldații năvăliră cu baioneta asupra demonstrațiilor, cari își căutară scăparea într'o fugă sălbatică.

Pe când se petreceau acestea, o altă cetă de turburători se duseră înaintea locuinții lui Iuliu Verhovay strigându-i „eljen”. Acesta apără la ferăstră să vorbescă, d'ér poliția îi împrăștiă. Mulțimea strică o șetră, se'narmă cu lemne, ca să m'ergă în casarma poliției și să „caute pe ucigași”. Poliția află de acest plan și porni contra lor, d'ér fu întâmpinată cu o ploă de petri și pusă pe fugă. Sosi apoi infanteria și cavaleria și curățiră locul.

În acésta au fost numeroși răniți, mai mult s'eu mai puțin greu, și mai cu s'eu polițiști, unui comandant de gardă i s'a spart capul, unui polițist i s'a străpuns brațul cu un cuțit ș. a. S'au făcut câteva decă de arestări. Pe la 2 ore noptea totul se liniștise.

Luni s'era au fost și în Raab demonstrații sub conducerea studenților dela academia de drept. Vr'o 1000 de persoane din toate clasele societății cutrieră orașul cu strigăte: „Abzug Belcredi, Ianski și archiducele Albrecht!” Poliția a procedat cu cruțare și liniștea s'a restabilită în curând. Junimea universitară din Pesta a trimis la Raab o telegramă de salutare.

Cu ocaziunea demonstrațiilor din țările acestea, pe piața Bakaes un student scos din busunar chipul unui bărbat în uniformă unui înalt general al armatei, care pe marginea de jos avea o inscripțiune ofensătoare, și în chiuiturile mulțimei l'a bătut cu un

cuiv de un stălp de lampă. La apropierea poliției mulțimea se împrăștiă, é' chipul fu depărtat de pe stălp de organele polițienesci. „Politisches Volksblatt” spune, că chipul din cestiune ar fi fost al „Alt. Sale c. r. archiducelui Albrecht.”

Revista țărilor.

„Neue Freie Presse” scrie după plecarea generalului Iansky din Cinci-Biserici — în concediu — și față cu împrejurarea, că demonstrațiile din Pesta tot nu mai încetază, între altele:

Ungaria învinge pe totă linia, generalul Iansky șede é' în Baden; bărbatul de stat conducător al coronei St-lui Stefan, care a întrebuită cuvinte mai cutezătoare decât oricare ministru al monarhiei, stă încă neatins în fotoliul său. Pozițiunea puternică a națiunii maghiare în monarhia niciodată n'a fost atât de acută ca acum.

Ministrul-președinte de cinci ori și-a ridicat vocea, ca să răspundă la interelările asupra procedurii poliției, și nici cu o vorbă măcar n'a dat a se înțelege, că are de gând să dea satisfacție dorinței administrației armatei, să împace lucrurile. Se dice că d-lu Tisza va rămâne neclintit, ca să nu și espună popularitatea sa pericolului, nu va face un pas, care să-l esplice contrarii săi drept retragere. Ce vr'eu așa d'ér cei din Pesta cu demonstrațiile?

Ochiul cel ager vede numai triumful Ungariei. Ce s'ar fi întâmplat, decă vr'odată i-ar fi tr'asnit prin cap unui ministru austriac să vorbescă ca d-lu Tisza? Ar fi spulberat ca un pai de vânt. D-lu Tisza stă neatins, mai puternic ca ori când, insistă ca generalul Iansky, recreându-se în concediul său forțat, să se gândescă la aceea, că monarhia s'a schimbat de atunci când din armata austriacă eșiau martiri ca Hentzi. Ce are să fiă acum cu starea anarhică din stradele Pestei? S'ă se nască în armată simțământul umilirei și succesul Ungariei să se esplice a o perdere a ei?

A renunțat contele Bylandt la împlinirea promisiunii ce a dat o d-lu Tisza, că va satisface dorința administrației de răsbui? Atât de puțin pondă pune el pe o acțiune, ce l'a silit să renunțe la recrearea sa în Vöslau și să reia afacerile? O negură învală într'ea afacere.

Pote că e vorba să fiă cruțat d-lu Tisza de orice perpleșitate. El a făcut minuni, a înduplecat la ocupațiune o națiune, care a primită jubilandu pe softalele (studenți turcesci), a dat unui pașă o sabie de onore, și se înțelege decă lucrul, decă se cruță o putere, care a făcut servicii monarhiei. Armata cu toate acestea cere să fiă considerată, ca demonstrațiunile ofensătoare să înceteze.

Dușmănia în contra armatei comune ar fi o nebunie, căci cine scie, decă ora serioasă nu s'apropiă, când fii nostri vor trebui să apere cu viața lor pământul Ungariei, când puterea Austriei va respinge năvălirea barbariei în câmpiile ce se întind la p'olele Carpaților, când acei soldați, cari cunosc pe domnitorul numai ca împ'erat, vor combate pe inimizii Maghiarilor.

Cei mai mari bărbai ai poporului maghiar nu erau liberi de pesimism cu privire la viitorul națiunii lor, căci ei presimțiau furtunile ce se vor ivi asupra țării lor. Armata se crede ofensată în amorul ei propriu, și ar fi mai mult decât o greșelă, decă d-lu Tisza n'ar av'ea voința și curagiul, d'a da satisfacțiune amorului ai propriu.

SCRILE ȚILEI.

Recursul trimis de locuitorii din Cohalm, în contra dispozițiunii ministrului instrucțiunii d'a se lua o dare de 5% în favoarea școlii de stat d'acolo, a fost rezolvat astfel: membrii acelor confesiuni din Cohalm, cari și solvesc taxele pentru susținerea școlilor lor confesionale, sunt scutiți de darea de 5% pentru școlă de stat. Din contră nu se scutesc a plăti acea dare

corporațiunile d'acolo și acei locuitori, cari nu contribuie cu nimic la susținerea unei școlii confesionale, precum și toți contribuabilii cohalmeni, cari locuiesc în afară. Din darea directă de acolo s'au stabilit 4000 fl. ca dare școlară. — Se putea să nu afle născocitorul ministru un mijloc, d'a-i susține alți școlă maghiarisătoare?

—x—

La consulatul general român din Pesta s'a numit vice-consul d-lu St. Stamatiade, atașat al legațiunii, în locul fostului vice-consul A. Lambrino.

—x—

D-lu Corneliu Popă Păcurariu, fostul redactor răspunzător al „Tribunei” s'a prezentat la Năsăud spre a și începe pedepsa de un an, la care a fost condamnat de juriul din Clușiu.

—x—

„Fraților Sasi din părțile Bistriței” scrie „Kolozs. Köz.” — nu le trebuiesc învățători maghiari. Adunarea generală comitatensă a hotărât, ca comunele acele, în cari nu este învățător maghiar, să plătesc o anumită sumă din care să se p'otă ține un învățător maghiar suplent. În contra acestei „pretensiuni juste” — scrie foia bugetară — mai multe comune au protestat la ministeriu, d'ér de sigură cererea lor nu va av'ea un succes mai mare decât cum au av'ut șgomotele lor. — Asta nici n'o contestă nimenea, dreptatea trefortiană e cunoscută. Vorba e, că ce are să caute învățător maghiar la școlile nemaghiare, când acestea își au omenii lor, cari sciu și unguresce?

—x—

În jurul Seghedinului bantue în mare măsură bóla egiptenă de ochi, numită trachoma. Medicul orașenesc a aflat din 1200 locuitori, pe cari i-a vizitat, 888 cuprinși de acésta bóla. Dintre aceștia 76 sunt orbi și numai 20 curabili. Pentru curarea acestei bóle orașul a cheltuit 5000 fl. v. a. și a cerut dela ministrul de interne ca să se rebonifice aceste cheltuieli din visteria statului. Ministrul însă a răspuns, că, d'orece pentru lățirea acestei bóle autoritatea orașenescă e vinovată, ea să plătesc și cheltuielile. „Mai pe scurt, observă la acésta „Sz. Naplo”, s'ar put' dice: „orbesce Ungurule!”

—x—

Tractările dintre România și Franța pentru încheierea unei convenții de comerț s'au întrerupt definitiv.

—x—

În Italia nordică colera ia dimensiuni mari. În Florența, Padua, Rossano, Veneția și Chiozza colera face numeroase victime.

—x—

În România a plouat aproape pretutindenea, așa că temerea de o slabă recoltă a dispărut.

—x—

Anteul batalion din regimentul de infanterie, regele Humbert din Praga, a fost pedepsit întreg cu arest în casarmă pe timp de o lună, fiind că cu ocaziunea exercițiului dela 2 Iunie cădură în pământ tocmai lângă comandantul regimentului, colonelul Holzbach, trei glonțe. Exercițiul s'a întrerupt imediat. Toate puscile s'au vizitate, d'ér nu s'a putut da de urma vinovaților. Cu două zile mai înainte tot la exercițiu a șuerat pe la capul colonelului o petricică împușcată. S'a ordonat oficerilor să supravegheze cât mai sever pe soldați.

FOILETONUL.

Calătoria lui Stanley prin Africa centrală.

(Urmare.)

În chipul acesta era învinsă și acésta greutate, și Tippu-Tib avea cu un motiv mai mult ca mai înainte.

Nici de aici încolo însă marele riu nu se ar'eta așa de favorabil pentru calătoria, cum fuse mai înainte. Repeșișurile și fel de fel de v'eltori primejdioase deveniau tot mai dese. În nici o parte indigenii nu voiau să între în legătură cu călătorii noștri. Suferințele acestora se măriau într'un mod îngrozitor aproape în fiecare zi.

„Variola (v'ersatul cel mare)”, istorisește Stanley, „se lăția tot mai tare, urdinarea apuca tot mai mult din soții mei de drum. Peste cinci-deci de inși se umpluseră de răi, vre-o două-deci de inși aveau felurite umflături dureroase, mulți se v'ăietau de dureri de piept, s'eu suferiau de junghiri și de aprinderi de plumă. În fiecare zi încredințam uriașelor unde ale r'ului Livingstone câte două, trei cadavre de ale nenorocitorilor mei tovarăși. Frank, soțul meu de drum european, și eu ne dam toate silințele, ca

să mai alinăm încât-va aceste suferințe; când însă risipita caravană se opria și se așeza în tabără, când s'ermenele jertfe ale molipsitorilor bóle de-abia se țeau printre șirurile de colibe construite în pripă, trebuia să ne întorcem privirile într'altă parte, căci altfel fețele noastre ar fi fost inundate de lacrimi... S'ermenele ființe, ce viață!... S'ă mergi și să tot mergi, pentru ca să și găsești un mormânt!”

Din norocire în Ikundu călătorul nostru găsi o luntre vechiă, găurită, care se oprise lângă țărmure. El puse să se petecescă vasul găsit, și astfel acuma puteau să se transporteze într'ensul 60 de bolnavi. Ce binefacere pentru bieții omeni!

Tot în Ikundu d'edură omenii lui Stanley de un Vatva pitic, care nu era mai mare de 1-38 metri și care se ascunsese într'un tufiș. El era înarmat cu un arc și cu săgeți înveninate. Picioarele sale str'embe și șoldurile sale nedesvoltate îi dau o înfățișare de tot pociță. V'ërsta lui era destul de înaintată. La întrebările călătorului nostru, care-lu oprî pentru câte-va zile ca călăuză, el dete toate răspunsurile, pe care le putea da, și apoi, după-ce fu d'aruit cu câte-va scoici și cu câte-va șiruri de mărgelă, fu lăsat, ca să se depărteze. Piticul, v'edându-se liber, nu mai scie ce să facă de bucurie, totodată însă, nu putea să înțelgă nici-de-cum, de ce nu a fost mâncat de aceia, cari

puseseră mâna pe el. În sf'ersit el o luă tot-o-fugă spre o pădure din apropiere.

Stanley veni acum la idea, să facă atâtea canoe, încât într'ea caravană să se p'otă transporta pe riu în jos cu ajutorul lor. Punerea în lucrare a acestui plan însă o lăsă el până în momentul, când Tippu-Tib nu ar fi mai voit să-l însoțescă mai departe.

Intr'aceea călătorii noștri, luptându-se aproape în fiecare zi cu dușmănoșii indigeni, înaintau mereu parte pe uscat, parte pe apă. S'elbatici nu voiau să scie nimic de darurile, ce li se oferiau. Scopul lor era, să-i prindă pe străini și să-i mănance.

Pentru nopți călătorii noștri își făceau regulă câte o tabără întărită, un lucru cât se p'ote de obositor după ostenele și necazurile avute peste zi. Se tăiau arbori și tufe, și din ei se făceau apoi o îngrăditură desă și înaltă.

Stanley învinsese până acum toate greutățile ce-l stătuseră în cale, desi nu fără perderi destul de simțitoare și din partea sa. Cel mai aștepta de aici înainte, numai d-șeu scia, de ore-ce primejdiile se făceau tot mai mari și luptele cu s'elbatici tot mai grele.

În 18 Decembre caravana, după-ce se oprî, abia av'ea vreme să și facă o tabără întărită, când iată fu atacată de o cetă de s'elbatici cu mult mai numeroasă decât omenii călătorului nostru. Ei se repeziră din

Vorbirea primarului moscovit și puterile.

Furtuna ce a ridicat-o în presa europeană vorbirea primarului din Moscova, d. Alexejev, către Țarul, încă nu s'a potolită cu totul. Ambasadorii puterilor acreditați pe lângă guvernul din Petersburg, s'au dus cu toții la ministrul de externe al Rusiei, d-lă Giers, îndată ce acesta s'a întors în Petersburg din călătoria în care a însoțit pe Țarul, și au cerut lămuriri. „Garasdanin“, cronică politică a principelui Meșterski, citează declarațiunea ce a dat-o d. Giers ambasadorilor. D-lă Giers a fost surprins, că aceea vorbire a putut produce atâta spaimă, și a răspuns scurt, der cu orecare ironia:

„Der primarul Moscovei nu e nici guvern, nici diplomat, nu e nici măcar lordul maior al Londrei care vorbește mai mult pentru Europa, decât pentru iubitul său oraș; țineți-vă pentru cele vorbite de oratorul însuși.“

Foile engleze sună informate, că vorbirea d-lui Alexejev a produs în cercurile guvernamentale din Constantinopol mare agitațiune. Vorbirea aceea, în legătură cu manifestul Țarului către flotă, cu concentrarea marilor forțe militare în Crimeea și în Basarabia, cu agitațiunea nutrită în Bulgaria prin orice mijtoce ascunse și fățișe, se consideră ca un însemnat avertisment către Pörtă, că actuala apropiere de Anglia e supărătoare în mare grad pentru scopurile rusești, precum și ca un semn indirect făcut Turciei, ca să nu mai stăruie în această politică sub pedepșa unor serioase urmări, ci siguranța ei mai bine să și-o caute la puternicul ei vecin, decât în amicitia unui aliat depărtat. Din partea Turciei se dau mari silințe, ca să câștige scutul și sprijinul Germaniei.

Făgărășiu, 30 Maiu 1886.

(Urmare și fine.)

Să trecem la altele.

În toamna anului trecut s'a întocmit în Viștea inferioară o expozițiune, veți dămne, să se premieze toți aceia, cari voru arăta orecare progres în cultivarea vitelor și în agricultură. Expozițiunea s'a ținută și cu toții au trebuit să vedem cu noi interesele bietului Oltean iau adunată acolo, că interesul d'a se îndulci la „idea de stat maghiar.“ S'a întocmit un banchet, unde s'au ținut toasturi în limba maghiară, ba chiar și marele Cicerone al nostru, v.-comitele Grămoiu, ne-a vorbit nouă în limba statului, pe care el nu o scie vorbi. Era o comedie fără bani.

Intr'aceia nisce tineri români sunt dați în cercetare și pedepșiți cu amende în bani și arest, că au avut îndrăzneala de s'au petrecut până la miezul nopții în un sat românesc și au cântat românesc: „Așa-i place babei mele.“ În continuu i se spune actualei tinerimi să nu urască pe nimeni și să fiă propagătore a bunei înțelegeri. Tinerimea română o face acesta și ar face-o și mai mult, căci pacinică e natura Românului. Cu toate acestea prigonirile Maghiarilor sunt, cari nutresc în inima acestei tinerimi amarăciunea și ura, deși foarte bine scie Maghiarul dicala ceea: „Romunul tziyne minte.“

Aceia dintre tineri, cari voru scăpa teafăr din aceste prigoniri, voru deveni și mai mândri pe românitatea lor, er' celor puțin, cari voru părăsi tabăra noastră le voru dice: „cel ce nu poate suporta cu abnegațiune aceste prigoniri, de veacuri îndurate, nedemn este de numele de Român.“

Etă până unde am ajuns noi Români și în specie Oltenii

tote părțile asupra taberei, din toate părțile se auiau strigăte de război și răsunau semnale îndelungate din cornurile de alarmă.

„De repetite ori“, scrie Stanley, „se aruncară sălbatic asupra întăriturilor noastre, asvêrind cu putere dardele lor primejdioase în tabără, dară totu de atâtea ori fură respinși de bravii mei soți. Din când în când gurile puscilor noastre aprôpe atingeau piepturile lor. Sbireretele și scrâșniturile, strigătele de încurajare, salvele puternice ale pușcașilor noștri, sunetele cornurilor de luptă, amenințările luptătorilor și plânsetele femeilor și ale copiilor din lăzăret, — toate acestea făceau un sgomot atât de grozav, încât nu voi pute să-l uit în întreg viața mea. Două ciasuri întregi țină această luptă desperată. Numai când încep a însăra, se retraseră dușmanii din locul de luptă, dară și acum cornurile lor de osu de elefant se auiau răsunând mereu în toate părțile, și din când în când câte o săgêtă otrăvită venia sbârâind prin vâsduh și se înfigea în pământ la picioarele noastre.“

Pe la miezul nopții sălbaticii repetară atacul, dară și acum fură respinși.

(Va urma.)

cu îndelunga-ne răbdare. Ca mâne se va întruni adunarea comitatensă*, și cu doru așteptu să vedu cum se voru presenta Români noștri. Ce pași voru lua ca posturile devenite vacante totu prin Români să se întregescă? Ce voru face în vederea schimbării planului de edificiu a casei comitatense, care schimbare s'a făcut, după cum se spune, numai la voința fișpanului și în edificiu acuma 12 odăi din cauza schimbării planului au devenit nefolosibile, fiind cu totul întunecoșe? Orecare trebu-vor Români, că din alu cui mandat au felicitat pe ministrul președinte, cu ocaziunea jubileului, d-lă comite, d-lă Turcu și d-lă iudov Fleisig. Au mersu ei ca persoane private seu ca persoane oficiose?

Și către încheiere întrebă, avem noi Oltenii persoane și cu deosebire preoți, cari se lupte pentru recunoscerea drepturilor noastre, răpite cu atâtea violență. Și acuma voi dice, că nu. Nu voi ca de astădată să fiu lung, ci mă voi restringe la un singur cas concret și voi dovedi lipsa de tactu a preoților noștri. Există în țera Oltului în comuna Voila un preot după nume Nicolau Șierban, pe carele sôrtea l'a adus la bună poziți, încât ar putea se fiă fala și mândria poporului și unu aprig apărătoru al drepturilor noastre de Români cetățan. Nu voi să disputu onoratului părinte meritele pe terenul școlii și alu bisericii, ci numai aceea îi impută, că foarte puțin lucră ca să se respecte drepturile noastre. Seu cugetă onor. părinte că „capul plecatu nu-l tăia sabia?“ Eu unulu îl somez să-mi spună, ce-a ajunsu d-sa cu atâtea complimente făcute Ungurilor. Și-a ajutat întru îndeplinirea scopurilor personale, seu a folositu causei naționale? Nici una, nici alta. Ce-a ajunsu d-sa, când cu ocaziunea ultimelor alegeri municipale, membrii de încredere ai reprezentanței comunale a comunei Voila au alesu pe renegeatul Herszényi și pe unu Nagy Sándor. Ce compensațiune v'a datu comitele, pretorele, seu chiar altul? V'a făcutu că fiul d-vostră fū tras în cercetare, ca unulu, care ar conturba liniștea nocturnă, pedepsit în bani și paremi-să chiar și cu închisore. Eată onor. părinte urmările capului plecatu. Și apoi deca d-ta ca unulu, care ai fostu pôte mai mult ca ori și care altu preot oltean favorizat de sôrte, comiți atari lucruri, ce să dicem de mulțime, care abia vegeteză de pe o și pe alta! Astăzi o mână de omeni în urma nepăsării noastre nu ne ertă să ne petrecem românesc; mâne ne va da să jucăm „Ciardaș“ ungurescu. Eu.

Clușiu, Maiu 1886.

Esemplu de hărnicie. Credă a nu fi lucru fără interes a se publica unor mai desu și lucruri bisericesci. Biserica prin preoții săi cei adeverați a fostu totdeauna salvătoreă noastră. Sunt între preoți mulți, cari își cunosc sânta chemare și merită recunoștință; sunt dintră alți preoți, cari nu și pricepu sânta lor chemare. Atât pe preoții cei bun spre a-i imita și încurajă, cât și pe cei răi spre a-i îndrepta, să-i facem cunoscuți publicului.

Dreptu aceea 'mi iau libertate a aduce la cunoscință faptele unui preot tînăr, pe care l'am întâmpinat lucrând cu viu interesu pentru poporul seu.

Cu doi ani înainte de acesta în parohia Chiusa, tractul protopopescu alu Cristurului, s'a alesu preot d-lă Antoniu Precupă.

Crescutu în vecinătatea acestei parohii am cunoscut-o încă mai înainte ca pe o parohia cam disordinată, der mai ales în urma vacanței de doi ani a oficiului preotescu, în stare rea.

Îndată după instalare, în capul ernei, era restrinsu noulu preot la o singură chiliă cu totă familia sa. Casa parochială deșertă, fără uș, fără ferestri, edificie economică descoperite, grădina parochială desgrădită, fără închisor, toate păreau a o pustietate.

De curând călătorind dela Clușiu către casă și de aici înderăt, m'am abătut pe la densusu. Lucrurile însă acum aveau cu totul altă față. Casa parochială bineșor ordinară, toate chiliile de folosit, ferestre, uș, cuptoare, nouă, edificiile economice transformate, acoperite din nou, unele gătite, altele acum în lucrare etc. etc.

Sciind eu din experiență, cât de greu se înduplecă poporul a face ceva de bună voință pentru preot în ziua de astăzi, când abia răsuflă sub sarcina altor greutăți ce i se impun cu puterea, am întrebat pe respectivul preot, cum și cu ce mijloce a făcut acestea toate? „Cu lupte și cu necazuri“, îmi răspunde și cu aceste intrând în altă chiliă îmi scote de acolo o hârtie și mi-o întinde înainte. De-asupra era scrisu cu litere mari: Diaru istoricu pentru parohia Chiusa. Desfăcându-l îndată și aflându chiar la început descrie luptele sale în rându cronologicu am fost curios a-l ceti. Etă câteva notițe ce le-am estras:

a) Stergerea datinei mai dinainte din acesta parohia de a strînge bucate la umbatul cu sf. cruce în ajunul Bobotezii și introducerea în locu-i a unei taxe bănesc. E lucru dejositoru a vedé în urma preotului cu crucea în mână pre vr'unu omu cu sacul în spate dela casă la casă. Bine ar fi să se stergă această datină urită pre totu locul, unde mai există.

b) Fiindu casa parochială și edificiile economice în mare disordine și biserica neavându nici un ban, preotul pentru ordinaru lor inventă următorul venit demn de imitat. Anume: în această parohia —

*) Această adunare s'a ținută în 7 și 8 l. c. N'avem încă raportu despre decursul ei. Red.

după cum se dice în acelu diaru — era datina a se aduce jertă completă la sf. biserică pâne, vinu, tămăe și lumînă. Din aceste jertfe se adunau adese litre întregi de vinu rău jidovescu. Observându acesta preotul a sfătuit pre poporeni săi, să nu cumpere mai multu vinu rău dela jidanul din sat, ci preotul vinului să-l dăruască sf. biserică. La finea anului sa aflatu suma de 50 fl 6 cr. v. a. adunată din crucea pentru vinu, care până aici intra întreg în buzunarul jidovescu. Prin acestu venit, inventat prin tactica sa, a fostu preotul în stare a-și ordina locuința și o ordineză și astăzi. Orecare nu s'ar puté face acesta și în alte parohii sêrace?

c) Totu acestu diaru arată mai departe, că în decursul acestor doi ani s'au procurat două rânduri de vestiminte bisericesci, prapori, icône, trei candelabre și altele, în locu de bani bisericesci, toate prin colecte binevoitoare oferite de credincioși. Considerându că poporul din Chiusa în urma comasării de curându întemplate, fiindu neîndreptățit și scurtat — toate aceste oferte benevole sunt a se privi ca unu bun efect al prudentei tactice, acestui a preot.

d) Înființarea unui grănaru de bucate în favorul bisericii pentru ajutorarea celor sêraci.

Poporul nostru, mai preste totu, primăvera este lipsit de bucate. Tămăna este silit sêrmanul plugaru, astrins de sarcina dărilor și alte greutăți, a-și vinde bucatele pre nimica. Primăvera însă le cumpără cu prețuri nesupportabile și astfel ajunge la sapă de lemn. Bună ar fi der înființarea grănarelor bisericesci mai ales în anii bun și mănoși chiar și ex officio în toate comunele noastre.

Vrednică de amintire este și introducerea corului mixt de feciori și fete prin acestu preot.

Vrednicu de recunoștință este der acelu preot care și implinesce chemarea și se luptă cu puteri bărbătesci pentru fericirea și îmbunătățirea sorții poporului seu. Ca recunoștință pentru toate aceste poporul seu — deși sêrac și lipsit — sa dechiarat de bună voință a presta de aici încolo preotului lor lecticalu completu, pentru a căru completeare dovedescu actecă s'au făcut probe din 1868 încôce — chiar și prin Veneratul Consistoriu, der fără rezultat. Cumă din iubire către preot o făcu poporul acesta, dovedescu împrerarea, că lecticalul l'a completat acum poporul fără sucursu străin.

Această este activitatea preotului din Chiusa în timpul scurtu de doi ani.

O observațiune îndrănescă a face. Parochiile nu se conferescu în dieca noastră tot de-a-una după merit. Afli preoți zeloși și hărnic muncindu-se în parohii slabe. Totă săptămēna nu-i cade bietului preot furca și grebla din mână și totuși nu pôte câștiga nici baremi atata, cât să pôte ține regulat o foia la casă.

Alți din contră, preoți, respective teologi, slab, ne-cualificați, cu aplicări rele, neinteresati de nimica, au norocul, că rămân, seu lângă părinți, seu lângă socrii, seu în locul născerei în parochiile cele mai grase der nu lucră nimic în via Domnului nici pentru biserică nici pentru nați. Unu universitaru.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu Gaz. Trans.)

BUDAPEȘTA, 11 Iuniu. — Eri earăși se făcure demonstrațiun pe strade. Militia și poliția a reușit d'a încungiura mulțimea și a arestatu 710 persoane. Câțiva au fostu vulnerați. După ce capii demonstrațiilor se află în mâinile autorității, cravalele probabilu că nu se voru mai repeți.

MÜNCHEN, 11 Iuniu. — Intr'o proclamațiune către poporul și armata Bavariei arată prințul Luitpold că a luat regenta Bavariei. După scirile mai nouă regele Ludovicu, care residză de prezent în Hohenschwangau, aflându despre sosirea deputațiunei a lăsat să s'aresteze comitele Holstein îndată ce a intrat în castel. Gendarmii păzescu porțile castelului.

DIVERSE.

Căsătoria surorii sultanului. — Dilele acestea a avutu locu la Yldiz-kiosk în Constantinopolu, căsătoria uneia din surorile sultanului Abnul-Hamid, anume Mediha Sultane, cu unu june oficeru, Ferid bey. După obicei, nici unulu din soți n'asista la ceremonie, mirăsa era reprezentată prin Hafis Behram aga, șeful eunucilor, asistat de doi din colegii săi, ginerile era reprezentat prin Gazi Osman-pașa, mareșal, și Osman bey primul Șambelan.

După rugăciunile imamului, Ferid bey a fostu condus la palatul sultanei de către cei trei eunuci.

Mulțamită publică.

Îmi țin de datoriă a exprima mulțămirea mea cea mai adencă tuturor aceluora, cari luând parte la înmormântarea prea iubitei mele soții au documentat condolența lor; mai vêtosă mă simt datoru a mulțami amabilelor amici ale scumpei mele soții, precum și multu stimatilor domni funcționari de statu municipal și orășenesci. În fine membrilor reuniunei de cântări (dalegyet) cari prin concursul lor au contribuit la înălțarea ceremoniei funebre.

Brașov 8 Iuniu 1886

Stefan Gency,
inspector reg. de dare.

Editoru: Iacob Mureșianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Mureșianu

Cursul la bursa de Viena

10 din Iunie st. n. 1886

Table with financial data for the Vienna stock exchange, including gold and paper rents, interest rates, and various securities prices.

Bursa de Bucuresci.

Cota oficială dela 28 Mai st. v. 1886.

Table with financial data for the Bucharest stock exchange, including various interest rates and bank-related transactions.

Advertisement for LE HOUBLON cigarettes, featuring the brand name in large letters and text describing the product as 'the best cigarette' and 'the most veritable'.

Utensiliile

unei fabricice de oțet.

(Stâlpi, putini pentru plămădelă, vedre, butoie) ce se află toate încă în bună stare sunt de vânzare. — Informațiuni mai de aproape se dau în Strada Postei (Nonnengasse) Casa Nr. 602.

Avisul d-loru abonati!

Rugamă pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primitu țiarul nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

ADMINISTR. „GAZ. TRANS.“

Abonamente la Gazeta Transilvaniei

se pot face cu începerea dela 1 și 15 ale fiecărei luni, mai ușor prin mandate postale.

Adresele ne rugăm a ni se trimite exact arătându-se și posta ultimă.

PREȚULŢ ABONAMENTULUI ESTE:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription prices for Austro-Ungary: 3 fl. for 3 months, 6 fl. for 6 months, 12 fl. for 1 year.

Pentru România și străinătate.

Table showing subscription prices for Romania and abroad: 10 franci for 3 months, 20 for 6 months, 40 for 1 year.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for various routes: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapesta-Arad-Teiuș. It includes columns for train types (omnibus, accelerated, etc.) and departure/arrival times.

Nota: Orelle de noapte sunt cele dintre liniile grōse.